

SOÓS MÁRIA ERIKA

egyetemi tanársegéd
ELTE BTK Irodalomtudományi Doktori Iskola Könyvtártudományi Program
ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézet
soos.erika@btk.elte.hu
https://orcid.org/0000-0001-6216-6194

FENNTARTHATÓSÁG AZ EGYETEMEKEN: MAGYARORSZÁGI HELYZETKÉP

A Föld jelenlegi népessége eléri a 8,2 milliárd főt. Bár napjainkban rendelkezésre állnak olyan tudományos számítások, amelyek szerint a túlnépesedés önmagában nem jelentené a fenntarthatóság akadályát, amennyiben jelentős globális változtatások történnének (például gazdasági és fogyasztási szokások terén), a fenntarthatósági kihívások továbbra is összetett és átfogó megközelítést igényelnek.

Az egyetemek – mint tanuló szervezetek – kiemelt szerepet játszanak a környezeti és társadalmi fenntarthatóság előmozdításában, hiszen oktatási és kutatási tevékenységük révén formálják a jövő generációk szemléletét. Jelen kutatás célja a magyarországi felsőoktatási intézmények fenntarthatósági stratégiáinak és megvalósított intézkedéseinek elemzése, valamint annak feltárása, hogy mely további irányok és fejlesztési lehetőségek kínálkoznak az egyetemek fenntarthatósági törekvéseinek erősítésére.

A kutatás során az alábbi kérdésekre keresem a választ: Mennyire fenntarthatóak a magyar egyetemek jelenleg: az eltérő rangsormódszertanok tükrében hogyan teljesítenek? Melyek a jelenlegi stratégiák, fejlesztési irányok, működések hasonlóságai? Milyen fenntarthatósági kezdeményezéseket alkalmaznak a magyar egyetemek? Milyen jó gyakorlatok azonosíthatók, és milyen innovatív megközelítések alkalmazhatók a fenntarthatóság javítása érdekében? Mi lehet a szerepe az egyetemi könyvtáraknak, illetve az egyetemi publikálásnak a rangsorokon való szereplésben?

Kulcsszavak: egyetemi rankingek, fenntarthatóság, zöld campus, UI GreenMetric, QS Sustainability Rankings, THE Impact Rankings

SUSTAINABLE UNIVERSITIES: SITUATION IN HUNGARY. The current population of the Earth is 8.2 billion. Although scientific calculations are now available that suggest that overpopulation alone would not be a barrier to sustainability if significant global changes were made (for example, in economic and consumption patterns), the sustainability challenges remain complex and require a comprehensive approach.

As learning organisations, universities have a key role in promoting environmental and social sustainability through their teaching and research activities, shaping future generations' attitudes. This research aims to

Beérkezett 2025. 04. 15.

Közlésre elfogadva 2025. 05. 15.

Copyright GERUNDIUM

analyse Hungarian higher education institutions' sustainability strategies and measures and explore further directions and development opportunities for strengthening universities' sustainability efforts.

In the course of the research, I am looking for answers to the following questions: How sustainable are Hungarian universities today? How are they performing in the light of different ranking methodologies? What are the similarities in current strategies, development directions and operations? What sustainability initiatives are Hungarian universities implementing? What good practices can be identified, and what innovative approaches can be taken to improve sustainability? What could be the role of university libraries and university publishing in the rankings?

Keywords: university rankings, sustainability, green campus, UI GreenMetric, QS Sustainability Rankings, THE Impact Rankings

Bevezetés

A felsőoktatási törvény szerint az egyetemek „*az oktatás, a tudományos kutatás, a művészeti alkotótevékenység mint alaptevékenység folytatására létesített*”¹ szervezetek. Oktatási rendszerünk csúcscintézményei kiváló példái a tudásgazdaság alapját adó versenyképes tanuló szervezetnek², amikor a gazdasági és társadalmi változásokra, többnyire proaktívan, új, innovatív, transzdiszciplináris szakokat indítanak (pl. a Debreceni Egyetemen 2024 őszétől a *digitális fogászati tervezés* vagy a *vállalati interkulturális menedzsment* szakok; az ELTE BTK-n az *adatgazdász* vagy a *kultúrák közötti kommunikáció és szervezeti menedzsment* mesterszakok, illetve a CHARM-EU egyetemi szövetség 2021 őszétől élő, nemzetközi mesterdiplomát adó *a fenntarthatóság globális kihívásai* képzése; a Soproni Egyetem 2025 őszén induló *ESG és alkalmazott fenntarthatósági szakember* mesterképzése).

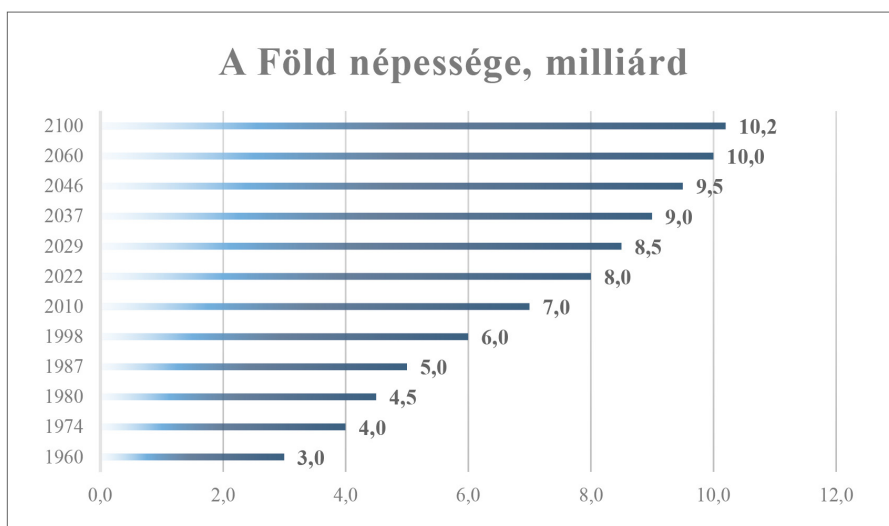
Emellett az egyetemek azok a kapuk, amiken át a fiatal és az ismét tanuló felnőttek szakértő értelmiségivé transzformálódnak: új tudással, képességekkel és látásmóddal felvértezve lépnek a munkaerőpiacra.

Napjainkban már több mint 8,2 milliárd ember él a földön, világunk népessége naponta közel 170 ezer emberrel nő,³ egyre gyorsuló ütemben megugorva a milliárdos léptéket (1. ábra).

¹ „2011. évi CCIV. törvény a Nemzeti Felsőoktatásról” <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100204.tv>.

² Ikujiro NONAKA és Hirotaka TAKEUCHI, *The Knowledge-Creating Company: How Japanese Companies Create the Dynamics of Innovation* (Oxford University Press, 1995). 44–45.

³ Woldometer, „World Population Clock: 8.2 Billion People”, <https://www.worldometers.info/world-population>.

1. ábra. A Föld népességének milliárdos ugrásai
Forrás: saját szerkesztés a Worldometer adatai alapján

Ezekben az évtizedekben, a népességnövekedés szédítő, intenzíven exponenciális folyamatával párhuzamosan, megjelent a fenntarthatóság kérdésköre: maga a környezeti fenntarthatóság, fenntartható társadalmi működés (a hagyományos gazdasági fejlődésmodell ellenpólusaként) már 1981-ben⁴ fókuszba került, szintén a '80-as évektől ismert a „fenntartható fejlődés”⁵ fogalma, melynek globális teljesítésére az ENSZ 2015-ben közzétette az *Agenda 2030: világunk átalakítása: a fenntartható fejlődés 2030-ig szóló programját*⁶ környezeti, társadalmi problémák dimenzióival, az azóta már jól ismertté vált 17 céllal és 169 alcéllal.⁷

A fenntarthatóság egyre nagyobb szerepet kap a felsőoktatási intézmények működésében is, nem csupán a környezeti és társadalmi felelősségvállalás szempontjából, hanem a nemzetközi versenyképesség tekintetében is. Az egyetemek kulcsszerepet játszanak a fenntartható fejlődés előmozdításában, hiszen kutatásaik és oktatási programjaik révén alakítják a jövő döntéshozóinak szemléletmódját, miközben saját működésükben is közvetlen környezeti hatást gyakorolnak. Az utóbbi években egyre nagyobb figyelem irányul az egyetemek fenntarthatósági teljesítményére, amelyet különböző globális rangsorok (pl. UI GreenMetric World University Ranking, Times Higher Education [THE] Impact Rankings) értékelnek.

⁴ Lester L. BROWN, „Building a Sustainable Society”, *The Worldwatch Institute book* (New York: Norton, 1981).

⁵ Strategic Imperatives, „Report of the World Commission on Environment and Development: Our common future”, *Accessed Feb 10*, sz. 42,427 (1987).

⁶ United Nations, „Transforming our World : the 2030 Agenda for sustainable development” (United Nations, 2015), <https://sdgs.un.org/sites/default/files/publications/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>.

⁷ United Nations, „Sustainable Development Goals”, 2015, <https://sdgs.un.org/goals>.

Az egyetemek számára nem tisztán presztízskérdés, hanem gazdasági és hallgatói toborzási szempont is, hogy milyen helyet foglalnak el ezekben a rangsorokban. A fenntarthatósági szempontok beépítése az egyetemi stratégiákba hosszú távon hozzájárulhat az intézmények költséghatékonyságához, társadalmi felelősségvállalásához és nemzetközi láthatóságához.

Jelen tanulmányban a magyarországi egyetemek nemzetközi ranking-helyezéseit vizsgálom; valamint ezek háttérét részben az elérhető dokumentumaik, részben a hazai környezetük felől.

Kérdéseim: Mennyire fenntarthatóak a magyar egyetemek jelenleg: az eltérő rangsormódszertanok tükrében hogyan teljesítenek? Melyek a jelenlegi stratégiák, fejlesztési irányok, működések hasonlóságai? Milyen fenntarthatósági kezdeményezéseket alkalmaznak a magyar egyetemek? Milyen jó gyakorlatok azonosíthatók, és milyen innovatív megközelítések alkalmazhatók a fenntarthatóság javítása érdekében? Mi lehet a szerepe az egyetemi könyvtáraknak, illetve az egyetemi publikálásnak a rangsorokon való szereplésben?

Zöld egyetemek

A fenntartható fejlődés fogalmának három főbb, eltérő értelmezése született:

1. A *gyenge fenntarthatóság* megközelítésében korlátlan készletutánpótlással dolgoznak: a fogyó természeti tőkét pótolhatónak gondolják gazdasági tőkével.
2. Az *erős fenntarthatóság* értelmezése szerint a gazdasági tőkével csak részlegesen helyettesíthető a természeti, amelyből fontos egy fennmaradó alapkészletszint.
3. A *környezeti fenntarthatóság* a folyamatok fenntarthatóságát jelenti három dimenzió (gazdasági, ökológiai és társadalmi) harmonikus és kölcsönös együttműködésével.⁸

A földi véges erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás a lineáris termelés helyett a körforgásos gazdálkodást kívánja meg; messze nem csak a termelő szektorban. Ehhez több modell is született, melyek közül viszonylag friss az Ellen MacArthur Alapítvány 'pillangó modellje' (2. ábra), melynek célja az anyagok és termékek élettartamának meghosszabbítása, az erőforrások optimális felhasználása és a hulladék minimalizálása.

A modell két fő áramlást különböztet meg:

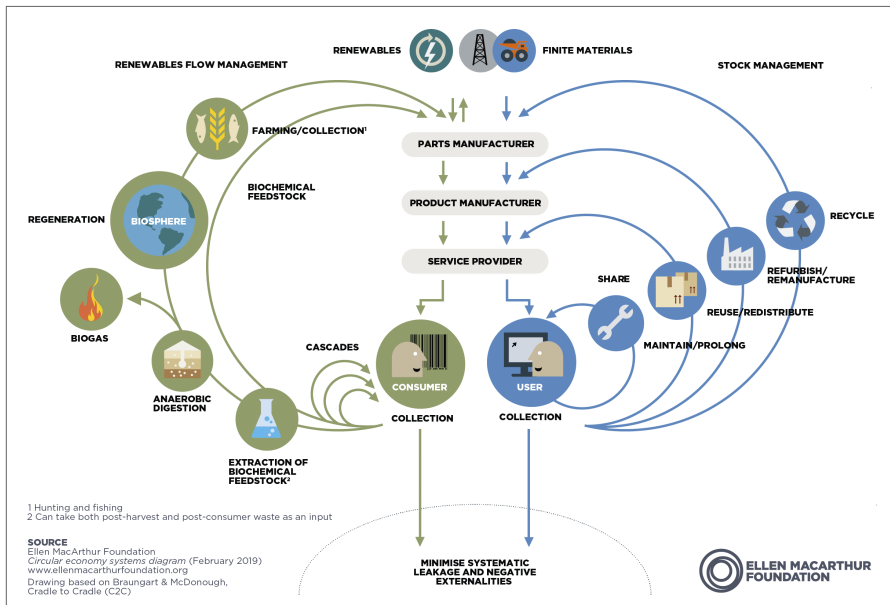
1. *Biológiai ciklus (bal oldalon)*: A természetes anyagok visszakerülnek a bioszférába. A megújuló erőforrások (pl. mezőgazdaságban) újrahasznosításra kerülnek (pl. biogáz, anaerob lebontás). A végső cél a regeneráció és a természetes körforgás fenntartása.
2. *Téchnikai ciklus (jobb oldalon)*: Az ipari anyagok (pl. fémek, műanyagok) folyamatosan újrafelhasználásra és újragyártásra kerülnek. A fő folyamatok: megosztás, karbantartás, újrahasználat, felújítás, újragyártás és újrahasznosítás. A cél a tartós termékhasználat és az anyagvesztés minimalizálása.

⁸ HERCZEG Mihály és KÓSI Kálmán, *Környezetmenedzsment* (Budapest: Typotex, 2008). 9–29.

Központi elemek:

- *Gyártók és szolgáltatók:* Részt vesznek mindkét ciklusban, biztosítva az anyagok újrafelhasználását és az élettartam meghosszabbítását.
- *Felhasználók és fogyasztók:* Kulcsszerepet játszanak az anyagok gyűjtésében és visszaforgatásában.

A modell lényege a fenntarthatóság és a környezeti hatások minimalizálása az anyagáramok optimalizálásával.

2. ábra. A pillangó modell

Forrás: Ellen MacArthur Foundation

Az egyetemek mint oktatási szolgáltatók, kutatási szervezetek és egyben szerepmo-
dellek, mind a két áramlásban érintettek, polgárságuk pedig a gyűjtésben és visszafor-
gatásban tud ikonikus szerepet vállalni.

Nemzetközi szinten az egyetemek fenntarthatósági deklarációi (pl. Talloires Decla-
ration, 1990; IAU Kyoto Declaration, 1993; Thessaloniki Declaration, 1997; Graz
Declaration, 2005; Bonn és Tokyo Declaration, 2009) tematikus fejlődésében azt láthat-
juk, hogy a környezeti felelősségvállalás konkrét vállalásaitól a társadalmi igazságosság,
etika, az oktatási dimenziók felé mozdultak el; jellemzően holisztikus megközelítéssel.⁹

⁹ Thomas SKOU GRINDSTED és Tove HOLM, „Thematic development of declarations on Sustainability in Higher Education”, *Environmental Economics* 3, 1. sz. (2012. május 10.): 32.

A fenntarthatóság, az SDG-k oktatásba integrálása nagy hangsúlyt kap.^{10,11} Egyelőre még nincs egyezményes királyi útja az egyetemi fenntarthatóságnak: a modellek szerteágazó irányokat képviselnek (a teljesség igénye nélkül): a társadalmi innováció intézményi struktúrába építésén¹² és a közép-európai oktatási rendszerekben szükséges transzdiszciplináris megközelítésen át¹³ a testre szabott fenntarthatósági keretrendszerek, mélyebb tudatosítás és egységesített jelentési és irányítási struktúrák kiépítéséig.¹⁴

Eközben a szakirodalmi irányok leképezéseként a (fenntarthatósági) rankingek fókuszterületei és értékelési indikátorrendszere széles spektrumon vizsgálja és értékeli az intézményeket.

Zöld rangsorok

A nemzetgazdaságok összemérése érdekében a termelést, a fogyasztást, a jövedelmet és a gazdasági aktivitást mérő hagyományos gazdasági mutatók mellett (bruttó hazai össztermék – GDP, nettó hazai össztermék – GNP, fogyasztói árindex – CPI, munkanélküliségi ráta stb.) számos alternatív mutató (humán fejlettségi index – HDI, zöld GDP, környezeti teljesítmény index – EPI) született az utóbbi évtizedekben, hogy a gazdasági növekedés mellett láthatóvá váljon a társadalmi és környezeti dimenzió is. Ehhez a folyamathoz hasonlóan az akadémiai teljesítményt, kutatási eredményességet, hallgatói elégedettséget stb. mérő egyetemi rangsorok mellett a szervezetek ökológiai, társadalmi tevékenységét, felelősségvállalását és hatását mérő rankingek is megjelentek. A hagyományos mutatókhoz hasonlóan a zöld eredmények is versenylőnyt és pozitív megítélést jelentenek az intézményeknek. Az egyetemek fenntarthatósági mérőeszközei kívülről adnak visszaigazolást a motivált egyetemek számára, ezzel is ráerősítve az aktivitásukra ezeken a területeken.¹⁵

¹⁰ Amanda Lange SALVIA és mtsai, „Assessing research trends related to Sustainable Development Goals: local and global issues”, *Journal of Cleaner Production* 208 (2019. január 20.): 841–49, <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.09.242>.

¹¹ BESENYEI Mónika, „A felsőoktatás fenntarthatósági átalakulásának oktatási vonatkozásai : a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen végzett kutatás bemutatása”, *Új Magyar Közigazgatás*, 3. sz. (2019): 83–95.

¹² João Lucas de SOUZA SILVA és mtsai, „Case study of photovoltaic power plants in a model of sustainable university in Brazil”, *Renewable Energy* 196 (2022. augusztus 1.): 247–60, <https://doi.org/10.1016/j.renene.2022.06.103>.

¹³ Jana DLOUHÁ, Peter GLAVIČ és Andrew BARTON, „Higher education in Central European countries – Critical factors for sustainability transition”, *Journal of Cleaner Production* 151 (2017. május 10.): 670–84, <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2016.08.022>.

¹⁴ Najihath BASHEER és mtsai, „Sustainability Assessment in Higher Education Institutions: Exploring Indicators, Stakeholder Perceptions, and Implementation Challenges”, *Discover Sustainability* 6, 1. sz. (2025. április 8.): 1–25, <https://doi.org/10.1007/s43621-025-01116-w>.

¹⁵ Walter LEAL FILHO és mtsai, „University Rankings and Sustainable Development: The State of the Art”, *International Journal of Sustainability in Higher Education* ahead-of-print, <https://doi.org/10.1108/IJSHE-11-2023-0530>.

Ahogy a 'normál' egyetemi rangsorok fókuszterülete, módszertana is meglehetősen diverz, úgy a zöld rangsorok specializálódása is megfigyelhető (1. táblázat).

1. táblázat. Zöld egyetemi rangsorok

Jellemzők	P&R Ranking	Princeton Review	UI GreenMetric	AASHE STARS	THE Impact Rankings	QS Sustainability Rankings
Készítő szervezet	People& Planet (UK)	The Princeton Review	Universitas Indonesia	AASHE (USA)	Times Higher Education	Quacquarelli Symonds (QS)
Indulás éve	2007	2009	2010	2010	2019	2022
Fő szempontok	Környezet, etika, jogok	Környezeti politika, hallgatói tudatosság, campus zöldítése	Zöld kampusz, energia, hulladék, víz, közlekedés, oktatás	Oktatás, kutatás, működés, közösségi szerepvállalás, irányítás	SDG-k: társadalmi hatás, oktatás, kutatás, együttműködések	Környezetvédelem, társadalmi hatás, ESG, kutatások
Fókusz	Környezeti, szociális (UK)	Környezeti fenntarthatóság (USA fókusz)	Környezeti fenntarthatóság	Átfogó, részletes önértékelés	Társadalmi + környezeti hatás	ESG szemlélet, globális elköteleződés
Weboldal	https://peopleandplanet.org/university-league	https://www.princetonreview.com/college-rankings/green-guide	https://greenmetric.ui.ac.id/	https://stars.aashe.org/	https://www.timeshighereducation.com/impactrankings	https://www.topuniversities.com/university-rankings/sustainability-rankings
Hazai egyetemek	–	–	✓	–	✓	✓

Forrás: a rangsorok leírásai alapján saját szerkesztés

Hazai egyetemeket három rangsorban láthatunk, így a továbbiakban ezeket veszem górcső alá.

1. **Fókusz különbségeknél** jellemzően csak hangsúlyeltolódást találunk.

- A *GreenMetric* elsősorban az egyetemek környezeti fenntarthatóságára összpontosít: hat fő kategória alapján pontoz, melyek az infrastruktúra, energia és klímaváltozás, hulladékkezelés, vízgazdálkodás, közlekedés és oktatás;
- a *QS Sustainability* a társadalmi és környezeti hatásokat is figyelembe veszi;
- a *THE Impact Rankings* az egyetemek társadalmi felelősségvállalását és a fenntartható fejlődési célokhoz való hozzájárulását méri.

2. Az **adatgyűjtési módszerek** esetén abban láthatunk különbséget, hogy a szervezetek saját vagy külső adatok alapján rangsorolnak.

- A *GreenMetric* potenciálisan szubjektív eredményekhez vezethet az önbevallásos adatgyűjtés miatt;

- a *QS Sustainability* harmadik fél által validált adatokat is használ;
- a *THE Impact Rankings* szintén önbevallásra épít, melyet kiegészít többféle forrás kombinálásával (pl. kutatási eredmények).

3. Az értékelési struktúrában

- a *GreenMetric* súlyozott kategória-pontszámok alapján rangsorol;
- a *QS Sustainability* többdimenziós értékelést alkalmaz;
- a *THE Impact Rankings* az egyetemek SDG-khez való hozzájárulásának súlyozott átlagát veszi figyelembe.

Az összehasonlításban (2. táblázat) erősebben kirajzolódnak a különbségek.

2. táblázat. A GreenMetric, a QS Sustainability és a THE Impact Rankings jellemzői

Ranking	UI GreenMetric ¹⁶	QS Sustainability ¹⁷	THE Impact Rankings ¹⁸
Készítő	Universitas Indonesia	Quacquarelli Symonds (QS)	Times Higher Education (THE)
Első megjelenés éve	2010	2022	2019
Egyetemek száma	1477	1743	2152
Fókuszterületek	Környezet és infrastruktúra	Környezeti hatás	Az ENSZ Fenntartható Fejlődési Céljai (SDG-k)
	Energia	Társadalmi hatás	
	Hulladék	Irányítás minősége	
	Víz		
	Közlekedés		
Oktatás			
Fókusz-különbség	Erősen környezetorientált, főként az egyetemi fenntarthatósági gyakorlatokra koncentrálnak	Komplex megközelítés: társadalmi és környezeti szempontok egyaránt szerepelnek	Társadalmi felelősségvállalás az ENSZ SDG-k mentén, kiemelve az egyetemek globális szerepvállalását
Értékelési struktúra	Hat kategória különböző súlyozással (pl. energia: 21%, oktatás: 18%)	Nyolc mutató két fő kategóriában (környezeti és társadalmi fenntarthatóság), szigorú validációval	Az egyetemek hozzájárulása az ENSZ 17 SDG-jéhez, legalább négy SDG-re vonatkozó adat szükséges

¹⁶ „Methodology – UI GreenMetric”, <https://greenmetric.ui.ac.id/about/methodology>.

¹⁷ „QS Sustainability University Rankings 2025”, Top Universities, 2025. március 21., <https://www.topuniversities.com/sustainability-rankings>.

¹⁸ „Impact Ranking”, Times Higher Education (THE), 2024. június 4., <https://www.timeshighereducation.com/impactrankings>.

Ranking	UI GreenMetric ¹⁶	QS Sustainability ¹⁷	THE Impact Rankings ¹⁸
Adatgyűjtési módszerek	Összegyűjtött adatok: kérdőívek az egyetemektől	Egyetemi adatok + harmadik fél (pl. Scopus publikációk)	Önbevallás, kutatási publikációk, egyetemi projektek
	Önbevallás	Szubjektív és objektív adatok kombinációja	Széles körű adatforrások
		Validált adatok	Pontszámok az SDG-eredmények alapján
Szubjektivitás és hitelesség	Az adatok önbevalláson alapulnak, ezért lehetnek torzítások	Kombinálja a saját adatszolgáltatást és a külső forrásokból származó adatokat, ami növeli a hitelességet	Az önbevallás mellett külső kutatási eredmények is szerepelnek, így a hitelesség növelése érdekében többféle forrást vesz figyelembe

Forrás: a rangsorok leírásai alapján saját szerkesztés

A nemzetközi szinten legrégebben működő GreenMetricnek korábban felrótt hiányosságait (nem volt minimális küszöbértéke a listára kerülésnek; a pontozási sávok hiánya miatt instabilitást okozott, a kicsi pontkülönbségek is nagy rangsorbeli szórást eredményeztek, kevésbé volt átlátható, elérhető módszertan)¹⁹ változtatásokkal és fejlesztésekkel kijavították: már vannak pontsávok, küszöbértékek, fixálták az indikátorokat és egyértelműbbé tették a módszertant. Hangsúlyosabbá tették a fenntartható fejlődési célok (SDG) és az egyetemek környezeti hatásának értékelését. A súlyozásban 2019 óta az infrastruktúra és az irányítás magasabb értéket kapnak.²⁰

A módszertani különbségek miatt ugyanazon egyetem eltérő pozíciókat érhet el a különböző rangsorokban, attól függően, hogy melyik szempontot és adatforrást helyezik előtérbe. Más oldalról megközelítve: azok az egyetemek, amelyek stratégiai szinten elkötelezettek a fenntarthatóság mellett, és ezzel egy időben vállalják a megmérettetést is – képesek minimum jó részeredmények elérésére a fenntarthatósági rangsorok egyikén, ami fontos külső visszajelzés a folyamatos fejlesztés belső motivációjára.

¹⁹ Marco RAGAZZI és Francesca GHIDINI, „Environmental sustainability of universities: critical analysis of a green ranking”, *Energy Procedia*, International Conference on Technologies and Materials for Renewable Energy, Environment and Sustainability, TMREES17, 21-24 April 2017, Beirut Lebanon, 119 (2017. július 1.): 111–20, <https://doi.org/10.1016/j.egypro.2017.07.054>.

²⁰ Seda ABACIOĞLU, Büşra AYAN és Dragan PAMUCAR, „The Race to Sustainability: Decoding Green University Rankings Through a Comparative Analysis (2018–2022)”, *Innovative Higher Education* 50, 1. sz.: 241–75, <https://doi.org/10.1007/s10755-024-09734-4>.

A hazai egyetemek zöldülése

Ha megnézzük a magyarországi egyetemek legfrissebb helyezéseit ezeken a rangsorokon (3. táblázat): 18 intézményt találunk, melyből 4 van jelen mindhárom mérésen (Debreceni Egyetem, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Szegedi Tudományegyetem), 10 kettőn, szintén 4 csak egyen. A nemzetközi helyezettek hazai összevetésben azt mutatják, hogy az első három helyen a Szegedi Tudományegyetem minden alkalommal szerepel; a QS és THE rankingeken szimultán ugyanaz a 3-3 intézmény (Debreceni Egyetem, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Szegedi Tudományegyetem) áll a dobogón.

3. táblázat. Hazai egyetemek legfrissebb megjelenése az UI GreenMetric, a QS Sustainability és a THE Impact fenntarthatósági rangsorokban

Hazai sorrend	UI GM		QS Sustainability		THE Impact	
1	25	University of Pécs	313	University of Debrecen	301–400	University of Debrecen
2	75	University of Szeged	325	University of Szeged	301–400	University of Szeged
3	110	University of Sopron	351	Eötvös Loránd University	401–600	Eötvös Loránd University
4	357	Semmelweis University	556	Budapest University of Technology and Economics	601–800	Hungarian University of Agriculture and Life Sciences
5	394	University of Debrecen	607	Hungarian University of Agriculture and Life Sciences	601–800	Széchenyi István Egyetem
6	425	Eötvös Loránd University Budapest	643	University of Pecs	801–1000	Semmelweis Egyetem
7	451	University of Pannonia	889	Széchenyi István University	801–1000	University of Sopron
8	475	Corvinus University of Budapest	981–990	Óbuda University	1001–1500	Budapest Business University
9	805	Eszterházy Károly Catholic University	1501+	Eszterházy Károly Catholic University	1001–1500	Eszterházy Károly Catholic University
10	929	Budapest Business University	1501+	John von Neumann University	1001–1500	John von Neumann University

Hazai sorrend	UI GM		QS Sustainability		THE Impact	
11	1278	Budapest Metropolitan University	1501+	University of Miskolc	1001–1500	University of Pannonia
12	1366	University of Miskolc	1501+	Corvinus University of Budapest		
13	1443	University of Nyíregyháza				

Forrás: a rangsorok adatai alapján saját szerkesztés

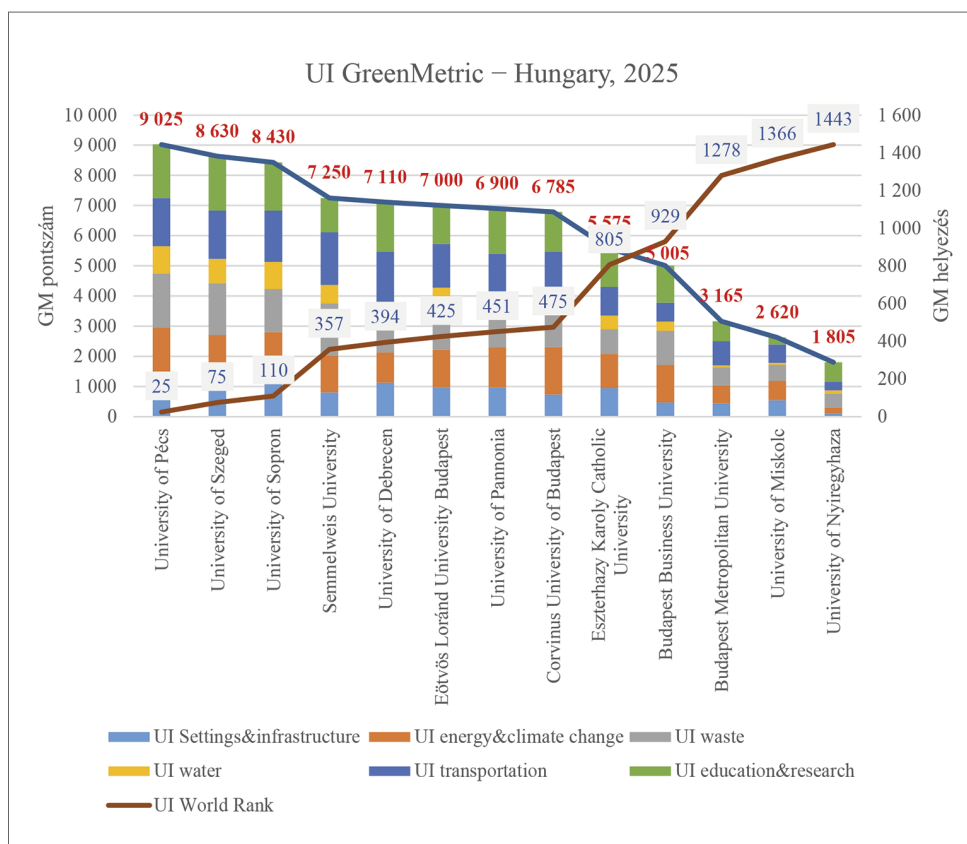
Az **UI GreenMetric** eredményeknél azt láthatjuk, hogy az összesített pontszámoknál (változatlanul tetten érhető a 2017-ben már megfogalmazott kritika²¹) picinek tűnő pontkülönbségek is nagyobb szóródáshoz vezethetnek a helyezésben. Azt is észrevehetjük, hogy a részpontszámok eltérően dominálnak egy-egy terület esetében (3. ábra).

A **QS Sustainability** a legfiatalabb a tárgyalt zöld rangsorok között. 2022-ben jelent meg (az elnevezésekben mindig a következő naptári év számát látjuk). Az indulás évében 3 (SZTE, BME, ELTE²²), egy évvel később 7 (SZTE, ELTE, DE, BME, PTE, SZIE, MATE) hazai egyetemet látunk a listán.

A legfrissebben (2024 decemberében publikált 2025-ös, melyen 11 hazai egyetem szerepel) még szembeűnőbb a részeredmények eltéréseinél (mivel 'csupán' három ESG részterület: a környezeti, társadalmi és irányítási hatás számai adódnak össze), hogy az első három egyetem összponteredményeiben csak tizedeltéréseket láthatunk, azok mégis jelentős helykülönbséget jelentenek (4. ábra; Szegedi Tudományegyetem–Eötvös Loránd Tudományegyetem: 0,2 = 26 hely). Ha az egyes hatásterületeket nézzük, akkor az is feltűnhet, hogy az egyetemek fele 80 feletti pontszámot kapott az irányításra, míg a másik két területen (a környezeti hatás esetében különösen) kevésbé általános és szép teljesítményeket látunk. Az egyes részpontszámoknál az ELTE-nek épp itt kellene erősíteni, mivel a társadalmi és irányítási számaival első lehetne, a környezeti húzta vissza a (hazai viszonylatban) harmadik helyre.

²¹ Marco RAGAZZI és Francesca GHIDINI, „Environmental sustainability of universities: critical analysis of a green ranking”, *Energy Procedia*, International Conference on Technologies and Materials for Renewable Energy, Environment and Sustainability, TMREES17, 21-24 April 2017, Beirut Lebanon, 119 (2017. július 1.): 111–20, <https://doi.org/10.1016/j.egypro.2017.07.054>.

²² A felsorolásban az egyetemek sorrendje az egymáshoz viszonyított sorrendet tükrözi.

3. ábra. A legfrissebb UI GreenMetric eredményekben a hazai egyetemünk

Forrás: az UI adatai alapján saját szerkesztés

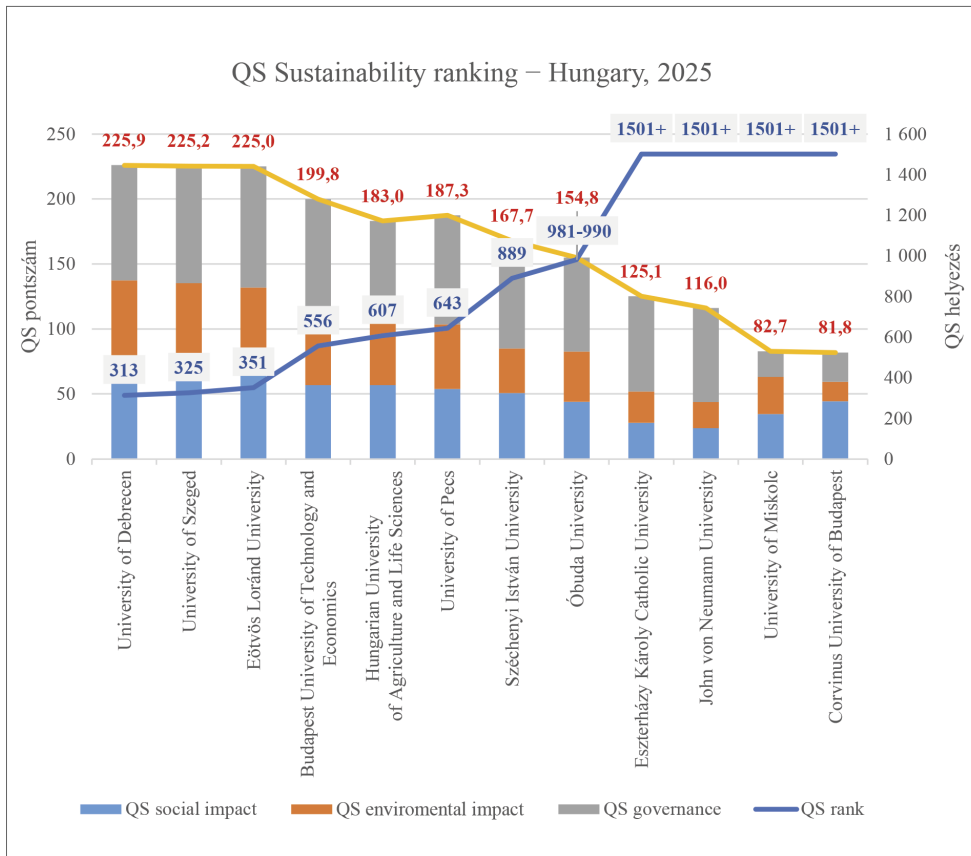
A kezdetektől értékelt három egyetemünk (BME, ELTE, SZTE) eredményein azt láthatjuk, hogy a BME fokozatosan visszacsúszott, az ELTE és az SZTE magához képest hajszalnyit erősített pontszámában, ám a vizsgált egyetemek magasabb száma miatt (2024: 1394; 2025: 1743) mégis alacsonyabb helyezést kaptak (4. táblázat).

4. táblázat. A QS listáján a kezdetektől szereplő hazai egyetemek eredményei

Év	BME	ELTE	SZTE
2023	341–360	601+	381–400
2024	485	259	259
2024	556	351	325

Forrás: a rangsorok leírásai alapján saját szerkesztés

A **THE Impact** a 17 SDG (5. ábra) alapján értékeli, azoknak a vizuális megjelenése mellett látható, melyik egyetem mely 4 cél mérőszámának összesített eredménye alapján érte el a rangsoron elfoglalt helyét. Az elmúlt 3 évi rangsorban (2022–2024) 10-11-11 hazai egyetemet találhatunk. Ebből 5 egyetemenél volt változatlan mind maga a megmértetés, mind az SDG célok (DE, MATE, SZIE, SE, SOTE). A Debreceni Egyetem ugyanazokkal a célokkal (3,4,8,17) tartotta mind a rangsorbeli (301-400), mind a hazai (első) helyét. A Szegedi Egyetem a 2023-as listán jelent meg, változtatás (3. és 8. helyett 4. és 5. SDG) után lett a DE megosztott társa a hazai dobogón.

4. ábra. A legfrissebb QS Sustainability eredményekben a hazai egyetemeink

Forrás: a QS adatok alapján saját szerkesztés

5. ábra. Az ENSZ fenntartható fejlődési célok ikonjai – Forrás: KSH

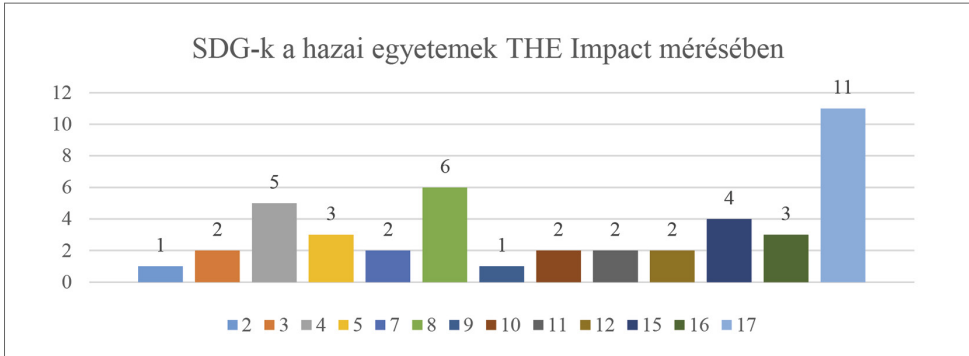
A hazai egyetemek által preferált célok (5. táblázat):

5. táblázat. A hazai egyetemek által preferált SDG-k

Fenntartható fejlődési célok	
2	Az éhezés megszüntetése, az élelmezésbiztonság és a jobb táplálkozás megeremtése, valamint a fenntartható mezőgazdaság támogatása
3	Az egészséges élet biztosítása és a jóllét előmozdítása minden korosztály valamennyi tagjának
4	Az inkluzív, méltányos és minőségi oktatás biztosítása, valamint az élethosszig tartó tanulás lehetőségeinek elősegítése mindenki számára
5	A nemek egyenlőségének megvalósítása, minden nő és lány társadalmi szerepének megerősítése
7	Megfizethető, megbízható, fenntartható és modern energiához való hozzáférés biztosítása mindenki számára
8	Tartós, befogadó és fenntartható gazdasági növekedés, teljes és termelékeny foglalkoztatás és méltányos munka elősegítése mindenki számára
9	Ellenállóképes infrastruktúra kiépítése, az inkluzív és fenntartható iparosítás támogatása és az innováció ösztönzése
10	Az országokon belüli és az országok közötti egyenlőtlenségek csökkentése
11	A városok és egyéb emberi települések befogadóvá, biztonságossá, ellenállóképesé és fenntarthatóvá tétele
12	Fenntartható fogyasztási és termelési módok kialakítása
15	A szárazföldi ökoszisztémák védelme, helyreállítása és fenntartható használatának támogatása, a fenntartható erdőgazdálkodás, a sivatagosodás leküzdése, a talajdegradáció megállítása és visszafordítása, valamint a biológiai sokféleség csökkenésének megállítása
16	Békés és befogadó társadalmak támogatása a fenntartható fejlődés érdekében, az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés biztosítása mindenki számára és a hatékony, elszámoltatható és mindenki számára nyitott intézmények kiépítése minden szinten
17	A végrehajtás eszközeinek erősítése és a Globális Partnerség újjáélesztése a fenntartható fejlődés érdekében

Forrás: a THE Impact 2024-es eredményei alapján saját szerkesztés

A dobogón álló SDG-k a 17. *partnerség a célok eléréséért*, a 8. *tisztességes munka és gazdaság növekedése* és a 4. *minőségi oktatás* (6. ábra).

6. ábra. SDG előfordulások a hazai egyetemek THE Impact mérésében, 2024

Forrás: a THE Impact 2024-es eredményei alapján saját szerkesztés

Előre a zöld úton

A fenntarthatósági mérések mellett, hogy összehasonlíthatóvá teszik az egyetemek működését, teljesítményét és környezeti, társadalmi, irányítási eredményeit, jelentős ismeretterjesztő és gondolkodásformáló, egyben felelőségbe hozó 'mellékhatással' is járnak. Az egyetemek mint szerepmoделlek transzformálják az egyetemi polgárok szemléletrendszerét a jelentős infrastrukturális, tartalmi részek és társadalmi hatások mellett egészen kicsi akciókkal. Ez utóbbira egy igazán egyszerű példa a University of Oulu folyosóján elhelyezett SDG kockák, amiket a hallgatók rendszeresen átrendeznek (7. ábra), mellyel nem statikus bemutatásként a mindennapi élet részévé, 'kézzelfoghatóvá' lehet tenni ezeket a társadalmisított célokat.

7. ábra. SDG célok társadalmisítása az Oului Egyetem egyik folyosóján

Forrás: saját kép

Az **ELTE Együtt a Környezettudatos Szemléletért (EKSZ)** intézményi fenntarthatósági és megtakarítási programja 2008 óta szerves része az egyetem fenntarthatósági gondolkodásának és műveleteinek. A hulladékgazdálkodástól az egyetemi biodiverzitás, környezeti szemlélet- és attitűdformáláson át a környezetpolitika-alkotásig szerteágazó tevékenységet koordinálnak, mindezt hangsúlyosan önkéntességi rendszerben, erős kompetenciafejlesztéssel összekötve.²³

Hasonlóan szép hazai példa a **Soproni Egyetem Hűségerdő** fásítási projektje (2021–), amelynek a keretén belül minden őszi szemeszterre beiratkozott elsőéves hallgatónak lesz egy 'fája', ami növekedésével jelképesen megmutatja, hogy gyarapszik a társadalom tudástőkéje.

A SOTE-n a **Zöld Kórház Program** és a **Karbonlábnyom-csökkentési Akcióterv** a környezeti fenntarthatóságot célozta meg erősen.

A BGE-n a **Green Office program**ban intézményi szintű zöld iroda-minősítési rendszer segíti mind az egyetemi polgárok szemléletformálását, mint az zöld intézményi működést.

A Corvinuson a **Fenntartható campus program** jelentős energiahatékonysági fejlesztéseket, közösségi közlekedési ösztönzést, zöld közterek kialakítását hozta.

Az egyetemek – madártávlatból

A transzparenssen elérhető dokumentáció fajtái szintén színes választékot nyújtanak:

- fenntarthatósági jelentések,
- fenntarthatósági stratégiák,
- az egyetemi stratégiába integrált harmadik missziós tervek.

Az egyetemek fejlesztési tervei, fenntarthatósági dokumentumai (6. táblázat):

6. táblázat. Hazai egyetemek fenntarthatósággal kapcsolatos dokumentumai, szervezetei

Intézmény	Fejlesztési terv címe	Fenntarthatósági dokumentum címe	Szervezet
BGE	Intézményfejlesztési terv	Fenntarthatósági Iroda tevékenységei	Fenntarthatósági Iroda
BME	Intézményfejlesztési terv (2021–2024)		BME a fenntarthatóságért munkacsoportok
METU		Környezeti jelentés, 2023	ZÖLD METU
Corvinus	Intézményfejlesztési terv (2024–2027)	Budapesti Corvinus Egyetem Fenntarthatósági Stratégiájának (2023–2030) keretrendszere	Corvinus ERS Hub

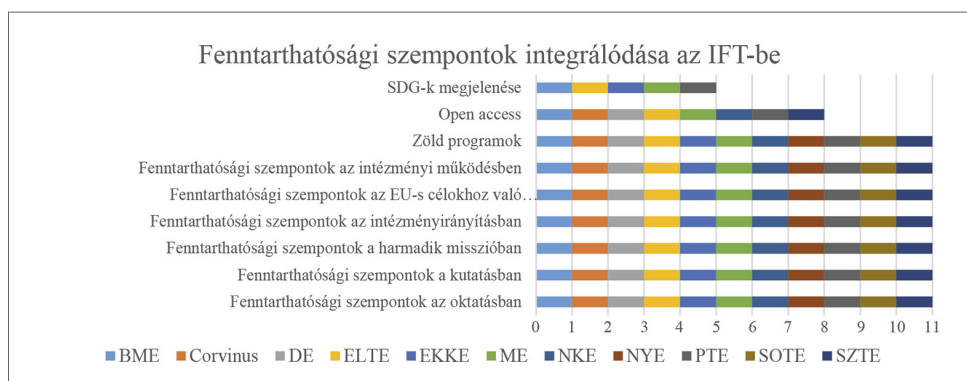
²³ MUDRA Viktória, „Önkéntességgel a környezetvédelemért: ELTE Együtt a Környezettudatos Szemléletért, intézményi fenntarthatósági és megtakarítási program”, *Önkéntes Szemle*, 4. sz. (2022): 88–98. <https://www.onkentesszemle.hu/mudra-2022-4-onkentessseggel-a-kornyezettvedelemert-elte-egyutt-a-kornyezettudatos-szemleletert-intezmenyi-fenntarthatosagi-esmegtakaritasi-program/>.

Intézmény	Fejlesztési terv címe	Fenntarthatósági dokumentum címe	Szervezet
DE	Intézményfejlesztési terv (2021–2024)		(diverz)
ELTE	Intézményfejlesztési terv (2021–2024)	Fenntarthatósági jelentés az egyetemi campusokról (UNI-ECO)	ELTE EKSZ
EKKE		Fenntartható fejlődési stratégia	Szénrégió Bizottság
ME	Intézményfejlesztési terv (2021–2024)		(diverz)
NKE	Intézményfejlesztési terv (2020–2025)	A fenntarthatósági átmenet fejlesztési koncepciója	Környezeti Fenntarthatósági Intézet
NYE	A Nyíregyházi Egyetem intézményfejlesztési terve (2025–2028)		Ökoegyetem
PE			Fenntarthatósági Kompetencia Központ
PTE	A PTE intézményfejlesztési terve (2021–2024)	Fenntarthatósági jelentések (2017–2023)	Zöld Egyetem Program(iroda)
SOTE	Intézményfejlesztési terv (2025–2028)	A Semmelweis Egyetem klímavédelmi akcióterve Fenntarthatósági jelentés (2022)	Zöld Egyetem
SE		Fenntarthatósági jelentések (2020–2023)	Green University
SZTE	Intézményfejlesztési terv (2021–2024)		Stratégiai Menedzsment Igazgatóság

Forrás: saját szerkesztés

Az intézményfejlesztési tervekben a jövőkép megformálásakor figyelni kell az intézményi fenntarthatósági problémákra; illetve a fenntartható fejlődés szempontjainak érvényesülnie kell a képzés, a kutatás-fejlesztés és innováció, a lokális társadalmi felelősségvállalás és az intézményi működés területén.²⁴ Az elérhető intézményfejlesztési tervek tartalomelemzésével azt láthatjuk (8. ábra), hogy az SDG-k és a nyílt hozzáférés integrálása még ezután várható.

²⁴ Nemzeti Erőforrás Minisztérium. Felsőoktatásért és Tudománypolitikáért Felelős Helyettes Államtitkárság, „Intézményfejlesztési Terv módszertani útmutató” (Nemzeti Erőforrás Minisztérium, 2012), https://ofi.oh.gov.hu/sites/default/files/attachments/ofi_irod6_muballada_45_0.pdf.

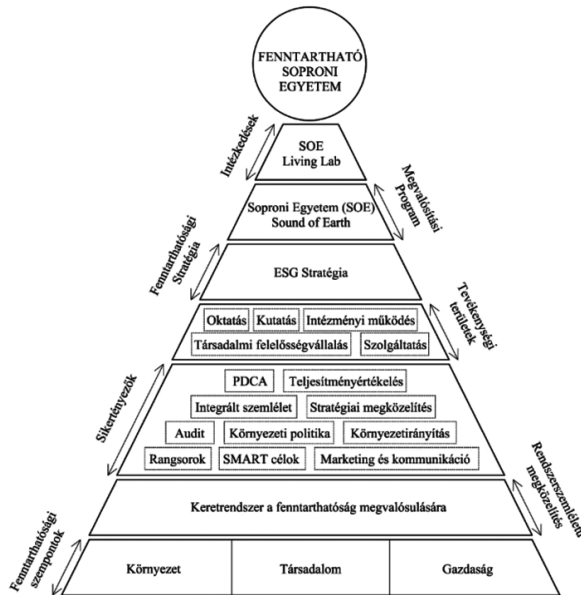
8. ábra. Az intézményfejlesztési tervekbe integrált fenntarthatóság
 Forrás: az ITF-ek tartalomelemzése alapján saját szerkesztés

Nemcsak az egyetemek elérhető 'zöld' dokumentációja egyenetlen, érezhetően nem jutott nyugvópontra, milyen (al)szervezeti egységekben, pozíciókban dolgoznak az egyetemeken ezekért a célokért. Az egyetemek falakon belüli **fenntarthatóságot koordináló szervezetek** erősen diverz képet mutatnak: több önálló intézet/központ együttműködése (pl. Debreceni Egyetem, Miskolci Egyetem), az önkéntes csoportoktól (Zöld METU, ELTE EKSZ) a kancelláriai alegységeken át az önálló szervezetekig látunk példákat. Ezek mellett maguk a felelős személyek pozíciói is széles spektrumon mozognak: fenntarthatóságért felelős dékán, Fenntarthatósági Iroda (irodavezető), Fenntarthatósági Kompetencia Központ (igazgató), Szénrégió Bizottság Titkárság (vezető), Stratégiai Menedzsment Igazgatóság (fenntarthatóságért felelős igazgatóhelyettes) – és a sor még folytatható. Jellemző, hogy az egyetemek a stratégiájuk szerves részévé teszik a „Zöld Egyetem Programot”: „Az elkövetkező időszakban [2021-2024] is célunk, hogy a társadalmi felelősségvállalás és fenntarthatóság kérdésköreit beépítsük az intézmény oktatási és kutatási folyamataiba.”²⁵ A zöld egyetemi lét olykor disszeminációs oldalon át mutatja meg az intézmény kapcsolatait és tevékenységeit (SOTE, Soproni Egyetem), máshol maga a koordináló központ is (PTE).

A Soproni Egyetem honlapján a fenntarthatósági jelentések mellett SDG jelentést és (első hazai karbonpozitív egyetemként) éves karbonlábnyom-számítást is láthatóvá tesznek, illetve jelenleg élesedik az egyetem saját fenntartható Soproni Egyetem modellje (9. ábra)²⁶:

²⁵ „Szegedi Tudományegyetem Intézményfejlesztési Terv” (Szegedi Tudományegyetem, 2021), <https://u-szeged.hu/egyetemrol-141002/strategiai-fejlesztési/szegedi-tudomanyegyetem>.

²⁶ FÁBIÁN Attila és mtsai, „A Soproni Egyetem alkalmazott fenntarthatósági modellje”, *Erdészettudományi Közlemények* 14, 1. sz. (2024), <https://doi.org/10.17164/EK.2024.03>.

9. ábra. A Soproni Egyetem Fenntartható Egyetem Modellje (SOE – FEM). Piramismodell
 Forrás: Fábíán et al., 2024

Jelenleg egyedül a Soproni Egyetemnek van (2023 óta) ISO 14001:2015 tanúsítványa (környezetirányítási rendszerkövetelményeinek a nemzetközi szabványa), ami azt bizonyítja, hogy a mindennapi működését környezettudatos elvek szerint szervezi meg, és folyamatosan dolgozik a környezetvédelmi teljesítmény javításán.

Fenntarthatósági partnerségek

1. Hungarian Sustainable University Network (Magyar Fenntartható Egyetemi Hálózat (HUSUN))

A HUSUN 2014–2016 között volt aktív, melyet a BME, a CEU, az ELTE és a SZIE egyetemi hallgatói szervezeti, önkéntes és civil csoportok alapítottak a fenntarthatósággal kapcsolatos tapasztalatcsere és együttműködés céljával.

A tagok és kapcsolódó szervezetek:

1. Budapesti Corvinus Egyetem (BCE) – HAKÖSZ (Hallgatói Környezetvédelmi Szervezet)
2. Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (BME) – Egyetemi Zöld Kör (EZK)
3. Közép-európai Egyetem (CEU) – Sustainable CEU
4. Debreceni Egyetem (DE) – DEHÖK Hallgatói Környezetvédelmi Bizottság
5. Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) – ELTE EKSZ és KKlub

6. Miskolci Egyetem (ME) – MEGreen öntevékeny csoport
7. Nyugat-magyarországi Egyetem (NYME) – SUN (Sustainable University Network)
8. Pécsi Tudományegyetem (PTE) – Zöld Egyetem program
9. Szent István Egyetem (SZIE) – GATE Zöld Klub
10. Szegedi Tudományegyetem (SZTE) – TITOK Klub (Tevékeny Ifjak a Természet Oltalmáért és a Közösségért)

Ugyan a széles körű támogatottsága nem vált erőssé, a felsőoktatási intézmények működésébe érezhetően integrálódtak a fenntarthatósági szempontok. Közös pályázatokkal, workshopokkal és akciókkal, párhuzamos vagy egymás jó gyakorlatainak az átvételével több helyen fejlődött a hulladékkezelés (szelektív gyűjtés, komposztálás); közösségi kerteket, fenntarthatósági tanösvényeket hoztak létre. A HUSUN méltó előfutára volt a Magyar Egyetemek Fenntarthatósági Platformjának.

2. Magyar Egyetemek Fenntarthatósági Platformja (MEFP)

A Pécsi Tudományegyetem kezdeményezésére 2022-ben életre hívott együttműködés. Célja a jó gyakorlatok megosztása, közös akciók szervezése és szorosabb együttműködés kialakítása a fenntarthatósági célokat szolgáló fejlesztések érdekében. Jelenleg elmondható, hogy széles körben elfogadott partnerséggé vált, a PTE koordinációja mellett, egy decentralizált, együttműködésen alapuló modellben.

Az eltelt időben:

- több konferenciát és workshopot tartottak a tagegyetemek,
- 11 egyetem közös munkájának eredményeként (online) fenntarthatósági kurzus indult „*Bevezetés a Fenntartható Fejlődési Célok (SDGs) kérdéskörébe*” címmel a 2023/24-es tanévben, 1400+ hallgató országos részvételével.

Jelenleg 16 taggal működik:

1. Budapesti Corvinus Egyetem,
2. Budapesti Gazdasági Egyetem,
3. Budapesti Metropolitan Egyetem,
4. Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem,
5. Eszterházy Károly Katolikus Egyetem,
6. Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem,
7. Miskolci Egyetem,
8. Neumann János Egyetem,
9. Nyíregyházi Egyetem,
10. Óbudai Egyetem,
11. Pannon Egyetem,
12. Pécsi Tudományegyetem,
13. Semmelweis Egyetem,
14. Soproni Egyetem,
15. Szegedi Tudományegyetem a Platform tagjaként,
16. Széchenyi István Egyetem érdeklődőként.

Miért stabilabb a MEFP működése a HUSUN-tól? Részben épp a HUSUN ágyazott meg egy szervezettebb partnerségnek, részben a MEFP indulására maguk az intézmények is motiváltabbá váltak a szorosabb együttműködésre. Ezek mellett (7. táblázat) a koordinálás, kezdeményezői szint és a finanszírozás terén láthatunk jelentős különbségeket.

7. táblázat A HUSUN és a MEFP összevetése

Szempont	HUSUN	MEFP
Működés időszaka	2014–2016	2022–
Fő célkitűzés	Tudatosságnövelés, campus zöldítése	Jó gyakorlatok megosztása, közös kurzusok, zöld infrastruktúrafejlesztés
Kezdeményező(k)	Hallgatói csoportok, zöld klubok	Pécsi Tudományegyetem, intézményi szintű rektori támogatással
Szervezeti forma	Informális hálózat	Intézményesített, szervezett platform
Koordináció	Alulról szerveződő, decentralizált	Központi (PTE koordinálásával)
Tagság típusa	Hallgatói és kari szintű zöld szervezetek	Egyetemek (jogilag is képviselve, vezetői szinten)
Részt vevő intézmények	10+	16 egyetem 2024-ig
Kommunikáció, láthatóság	Kevésbé látható, csak egyes fórumokon	Rendszeres sajtómegjelenés, weboldal, dokumentált eredmények
Finanszírozás	Nem volt dedikált forrása	Egyetemi és állami támogatással működik
Programok, események	Helyi kampuszakciók (pl. hulladék-csökkentés, komposztálás)	Éves konferenciák, fenntarthatósági kurzusok, zöld projektek
Fennmaradás oka	Elhalt szerveződés, alacsony intézményi támogatás	Vezetői szintű elkötelezettség, hosszú távú célok, formális struktúra
Példaértékű eredmények	Komposztálási és zöld klub programok helyi szinten	Napelempark, közös kurzusok (SDG), „sünbarát kampusz”, MEFP konferenciák

Forrás: saját szerkesztés

+1 UNI-ECO

A fenntarthatósági egyetemi partnerség részben hazai példája az UNI-ECO, melynek 2021-es Erasmus projekt-jelentésében összegezve²⁷ 5 CHARM-EU egyetem (University of Montpellier, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Trinity College Dublin, University of Barcelona, Spanyolország; University of Utrecht, Hollandia) és egy nonprofit szervezet, a CESIE, Centro Studi e Iniziative Europeo, valamint a mediterrán

²⁷ UNI-ECO, „Summary Report on the State of the Art on Sustainable Development in Higher Education Institutions”, 2021, https://uni-eco.umontpellier.fr/media/UNI-ECO_Summary-Report_FINAL_web.pdf.

egyetemi szövetség, a UNIMED – Mediterranean Universities Union) arra kereste a választ, miként lehet beépíteni a társadalmi és környezeti fenntarthatóságot az egyetemi életbe annak érdekében, hogy fenntartható egyetemi campusok legyenek az egyetemeken, valamint a hallgatók és a dolgozók is kellő támogatást kapjanak a fenntartható szemlélethez.

A CHARM-EU partneregyetemek együttműködése folyamatos, az eltelt időben a projekt során kialakított *Living Lab* platformon az egyetemi polgárok tapasztalatokat és jó gyakorlatokat osztanak meg; Zöld Kihívásokat teljesítettek, e-learning modulok készültek.

Az egyetemi könyvtárak szerepe a zöldülésben

Szaktánk már a fenntarthatósági céloknak megszületésekor is bábáskodott,²⁸ az IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions) az ENSZ-szel szorosán összedolgozva foglalkozik a fenntartható fejlődés könyvtári 'társadalmasításával',²⁹ s a 2000-es évektől a magyar könyvtárak is egyre zöldebbek.^{30,31}

A könyvtár- és információtudomány multidiszciplináris/interdiszciplináris tudományterületként³² a kutatási-oktatási oldalról, egyben egyetemi könyvtárként támogató szerepkörben erősítheti az anyaintézmények zöldülését.

Ennek lehetőségei:

- az SDG-fókuszú kutatások nyílt hozzáféréseinek biztosítása,
- SDG-képzések tartása,
- zöld működés,
- szolgáltatások bővítése (társadalmi felelősségvállalás).

²⁸ BARÁTNÉ HAJDU Ágnes, „Hagyomány, trendek és innováció – fenntarthatóság: az IFLA fenntarthatósági törekvései, eredményei az egyes elnöki ciklusokban” *Könyvtári Figyelő* 68, 1. sz. (2022): 11–25. Forrás: <https://www.pp.bme.hu/kf/article/view/24448>.

²⁹ Priti JAIN és Shonhe LIAH, „Integration of the IFLA Code of Ethics in attaining sustainable development goals: a strategy for improved information access and attainment of SDGs”, *Mousaion: South African Journal of Information Studies*, Vol. 38. No. 4. 2020. <https://doi.org/10.25159/2663-659X/8653>.

³⁰ KISZL Péter, „Fenntarthatóság és társadalmi hasznosság: gazdaságfejlesztés innovatív könyvtári eszközökkel”, *Könyvtári Figyelő* 67, 2. sz. (2021): 185–218.

³¹ PATAKI Fruzsina: A magyar zöld könyvtárak és tevékenységük a koronavírus idején. In: Kizsl Péter–Németh Katalin (szerk.): *Valóságos könyvtár – könyvtári valóság. Könyvtár- és információtudományi tanulmányok 2022*. Budapest, ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézet, 2023. 321–329. <https://doi.org/10.21862/vkkv2022.321>.

³² KISZL Péter, „A könyvtár- és információtudomány, valamint a könyvtárosképzés válaszai a gazdasági, társadalmi és technológiai kihívásokra”, in *Valóságos könyvtár – könyvtári valóság. Könyvtár- és információtudományi tanulmányok 2020* (Budapest: ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézet, 2021), 57–74, https://edit.elte.hu/xmlui/static/pdf-viewer-master/external/pdfs-2.1.266-dist/web/viewer.html?file=https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/55814/VKKV4_57-74_Kizsl.pdf;sequence=1&isAllowed=y.

Az egyes metrikák különbségei miatt ezekből más-más könyvtári tevékenység/szolgáltatás tudja pozitív irányba tolni a számokat (8. táblázat):

8. táblázat. A könyvtárak lehetséges fenntarthatósági támogatása az egyes metrikák esetében

Rangsor	Könyvtári hozzájárulás	Kapcsolódó SDG célok
THE Impact	Open Access publikációk növelése fenntarthatósági témákban	SDG 4 – Minőségi oktatás SDG 9 – Ipar, innováció és infrastruktúra SDG 17 – Partnerség a célok eléréséért
	SDG-fókuszú gyűjtemények fejlesztése (pl. klímaváltozás, oktatás, esélyegyenlőség)	SDG 4 – Minőségi oktatás SDG 13 – Fellépés az éghajlatváltozás ellen
	Fenntarthatósági kutatások láthatóságának növelése repozitóriumokkal	SDG 9 – Ipar, innováció és infrastruktúra SDG 17 – Partnerség a célok eléréséért
	SDG-tudatosságot növelő események szervezése	SDG 4 – Minőségi oktatás SDG 5 – Nemek közötti egyenlőség SDG 16 – Béke, igazságosság és erős intézmények
UI GreenMetric	Zöld könyvtári működés (energia- és víztakarékosság)	SDG 7 – Megfizethető és tiszta energia SDG 13 – Fellépés az éghajlatváltozás ellen
	Elektronikus források előtérbe helyezése	SDG 12 – Felelős fogyasztás és termelés
	Fenntarthatósági dokumentumok archiválása	SDG 11 – Fenntartható városok és közösségek
QS Sustainability	Nyílt tudomány (Open Science) programok támogatása	SDG 4 – Minőségi oktatás SDG 17 – Partnerség a célok eléréséért
	Fenntarthatósági tudásbázis biztosítása (oktatáshoz és kutatáshoz)	SDG 4 – Minőségi oktatás SDG 13 – Fellépés az éghajlatváltozás ellen
	Társadalmi felelősségvállalás támogatása (akadálymentesítés, inkluzív szolgáltatások)	SDG 5 – Nemek közötti egyenlőség SDG 10 – Egyenlőtlenségek csökkentése

Forrás: saját szerkesztés

Eredmények és javaslatok

A hazai egyetemek fenntarthatósági rangsoreredményeinek összesítése megmutatta, hogy minden kicsi eltérés jelentős helyezési különbségeket eredményez, nem érdemes megpihenni a helyezéseken – ám a rangsorok különbözőségei miatt az új belépők is rövid időtávon belül jelentős javulást érhetnek el, különösen megfelelő stratégiai tervekkel.

Az ikonikus egyetemi tevékenységek, sikerprogramok mellett, hogy „zöld brandként” működhetnek, erősítik a szervezeti kultúrát, a lojalitást; a fenntarthatósági szemléletformálás mellékhatásaként az egyetemi polgárok kompetenciáit és attitűdjeit is fejlesztik.

A dokumentumok tartalomelemzése és a partnerségi együttműködések összegzése után javaslatokat tesznek

1. az egyetemek számára:

- Növelné a külső és belső érintettek lojalitását, valamint az általános ismertséget a fenntarthatósági tevékenységek transzparens disszeminációja.
- Szükséges lehet a szervezeti koordináció, kommunikációs felületek könnyű és egységesebb láthatóvá tétele, közelítése.
- Az egyetemi dokumentáció egységesítése megkönnyítené a jó gyakorlatok átadását és honosítását is.
- Az egyetemi stratégiák/fejlesztési tervek, és azok implementációjának transzparenciája szintén növelheti az érintettek bevonódását, brandépítő hatással bír, egyben segítheti az új partnerek bevonását.
- Az egyetemek, önkéntesek és szövetségek közötti folyamatos együttműködések hatékony innovációs utánpótlást, erőforrás-megosztást adhatnak.
- kormányzati és szakpolitikai ajánlások:
 - Országos támogatások és ösztönzők meghirdetése a fenntarthatósági fejlesztések támogatásával megsokszorozhatná az ez irányú törekvéseket.
 - Egy országos, a nyílt hozzáférést központi követelménnyé tevő publikálástámogatási rendszer növelné az SDG 4, 9, 17 szélesebb megvalósulását.
 - Hasznos és logikus lenne a direkt fenntarthatósági kritériumok beépítése a finanszírozási modellekbe.
 - Országos könyvtári, felsőoktatási és fenntarthatósági stratégia egyenszilárd-ságúbbá tehetné az egyetemek gyakorlatait.

Zárszó

A fenntarthatósági metrikák alkalmazása az egyetemek működésének, teljesítményének, valamint környezeti, társadalmi és irányítási (ESG) mutatóinak összehasonlításán túlmutató, szignifikáns ismeretterjesztő és szemléletformáló potenciállal is bír, egyúttal elősegítve az intézményi felelősségvállalást. Az egyetemek szerepmodellként a jelentős infrastrukturális és tartalmi fejlesztések, illetve társadalmi hatásaik mellett, akár apró intézkedések révén is képesek befolyásolni az egyetemi polgárság gondolkodásmódját és attitűdjeit.

Az eltérő zöld rangsorok értékelési módszertanai és mérései előnyt jelentenek: a motivált és stratégiai szinten elkötelezett egyetemek viszonylag gyorsan kaphatnak külső

visszajelzést mind a működésük értékéről, mind a fejlődésről; részsikereket akár minden új- és régi belépő el tud érni.

A hazai egyetemek világosan látható felívelést produkálnak, a fenntarthatósági célok, témák és működések egyre több egyetem mindennapi életébe integrálódtak. Az erősen különböző belső koordináció, zöld tevékenységek és dokumentáció még részben a fejlődési szakasz útkeresése és gyerekbetegsége, részben az egyetemek képzési, költségvetési, működési különbségeinek az eredményei. Mindkettőhöz kiváló segítséget nyújtanak az egyetemeken átívelő partneri együttműködések, összefogások; további támaszt az országos felsőoktatási és fenntarthatósági stratégia és szakpolitika adhat.